

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
BANJALUKA
Broj: 62 0 Ps 009863 15 Rev
Banjaluka, 16. jula 2015. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija: Biljane Tomić, predsjednika vijeća, Merside Bjelobrk i Rose Obradović, članova vijeća, u pravnoj stvari tužioca "SB-SOFT" d.o.o. B., ..., kojeg zastupa punomoćnik P.I., advokat iz T., protiv tuženog Javnog matičnog državnog preduzeća E. RS T., ..., kojeg zastupa punomoćnik R.P., advokat iz B., radi ispunjenja ugovora, vrijednost spora 7.859.877,86 KM, odlučujući o reviziji tužioca, protiv presude Višeg privrednog suda u Banjaluci, broj: 62 0 Ps 009863 14 Pž od 12. februara 2015. godine, na sjednici održanoj 16. jula 2015. godine, donio je

P R E S U D U

Revizija se odbija.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Okružnog privrednog suda u Trebinju, broj: 62 0 Ps 009863 13 Ps od 16. oktobra 2014. godine, odbijen je zahtjev tužioca kojim traži da se tuženi obaveže da mu na ime neisplaćenog avansa u iznosu od 6 USD po potrošaču, kao i mjesečne naknade u iznosu od 0,3 USD po potrošaču u toku od 12 mjeseci od završenog i instalisanog softvera, u skladu sa članovima 4.1 i 4.2 Ugovora o realizaciji poslovnog informacionog sistema za potrebe elektrodistributivnih preduzeća u sklopu E. RS (dalje: Ugovora), od dana 21. januara 1999. godine, isplati iznos od 2.346.646,61 USD, izražen u konvertibilnim markama na dan isplate, sa zateznom kamatom od 01. januara 2005. godine do isplate, te da mu na ime obračunate zatezne kamate za period od 01. februara 1999. godine do 31. decembra 2004. godine isplati iznos od 3.120.383,32 USD, izražen u konvertibilnim markama na dan isplate i da mu nadoknadi troškove postupka, u roku od 15 dana (stav 1.). Istovremeno je obavezan tužilac da tuženom plati troškove postupka u iznosu od 126.360 KM, sa zakonskom zateznom kamatom od presuđenja do isplate, u roku od 15 dana (stav 2.).

Drugostepenom presudom Višeg privrednog suda u Banjaluci, broj: 62 0 Ps 009863 14 Pž od 12. februara 2015. godine, žalba tužioca je djelimično uvažena, prvostepena presuda u dijelu odluke o troškovima postupka (stav 2.) preinačena, tako što je tužilac obavezan da tuženom isplati iznos od 63.180 KM, umjesto iznosa od 126.360 KM, a u preostalom odbijajućem dijelu (stav 1. izreke), žalba je odbijena i

prvostepena presuda potvrđena. Zahtjev tužioca za naknadu troškova žalbenog postupka u iznosu od 4.387,50 KM, je odbijen.

Blagovremenom revizijom tužilac pobija drugostepenu presudu, zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija uvaži i pobijana presuda preinači, tako da sud usvoji tužbeni zahtjev ili da presudu ukine i predmet vrati na ponovno suđenje.

Odgovorom na reviziju, osporeni su razlozi revizije i predloženo da se ista odbije.

Predmet spora je zahtjev tužioca za ispunjenje ugovora, koji je pravosnažno odbijen.

Raspravljajući o postavljenom tužbenom zahtjevu sudovi su utvrdili: da je između parničnih stranaka dana 20. januara 1999. godine (pravilno: 22. januara), zaključen Ugovor kojim se tužilac obavezao da će izraditi poslovni informacijski sistem (dalje: PIS), u svrhu uvođenja jedinstvenog načina i programa za praćenje i naplatu električne energije, za potrebe svih distributivnih preduzeća tuženog, dok je tuženi bio u obavezi da za te usluge isplati avans u iznosu od 6 USD po potrošaču; da tužilac nije u cjelini ispunio svoju ugovorenu obavezu, nego da je samo instalisao pojedine dijelove softvera, u dva elektrodistributivna preduzeća tuženog, u E. T. i u E.1 B., a da u ostala tri elektrodistributivna preduzeća nije ni započeo realizaciju predmetnog ugovora; da je tuženi platio tužiocu dio avansa u iznosu od oko 3.466.977,22 KM ili 1.846.026,24 USD, na ime ispunjenja svoje ugovorene obaveze iz člana 4.1. Ugovora, a da nije vršio plaćanja po osnovu člana 4.2. Ugovora; da je tužilac u maju 2001. godine, prestao da ispunjava svoje obaveze; da je ugovor raskinut na osnovu obavijesti tužioca o raskidu od 13. oktobra 2006. godine i da je tuženi bio saglasan sa raskidom i o tome obavijestio tužioca.

Imajući u vidu pravno dejstvo raskinutog ugovora, prvostepeni sud je odbio tužbeni zahtjev primjenom člana 132. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj 29/78, 39/85, 45/86, 57/89 i „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04, dalje: ZOO), uz obrazloženje da je tužilac mogao tražiti ispunjenje samo do momenta raskida, a da zahtjeva za naknadu štete nije ni bilo, jer da se tokom cijelog postupka zahtjev tužioca odnosio na ispunjenje obaveze, kojem zahtjevu nije moguće udovoljiti u konkretnoj situaciji, te je i primjenom pravila o teretu dokazivanja propisanog članom 126. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13, dalje: ZPP), sudio kao u izreci prvostepene presude.

Odlučujući o žalbi tužioca, drugostepeni sud je prihvatio činjenična utvrđenja i pravne zaključke prvostepenog suda. Drugostepeni sud je ocijenio da je presuda donesena u skladu sa članom 124. ZOO, jer da je u situaciji kada tužilac tvrdi da je tuženi povrijedio ugovor, da ga nije ispunio u cjelini i da je kriv za neispunjenje, imao pravo da traži ili ispunjenje za vrijeme važenja ugovora ili raskid, do kojeg je došlo 2006. godine, a u svakom slučaju pod uslovima propisanim zakonom naknadu štete, ali da takav zahtjev nije postavio, niti je dokazao postojanje odgovornosti tuženog; da prema pravilima ZOO, tužilac ima pravo na raskid zbog neispunjenja pod uslovom da je on ispunio svoju obavezu, a da u ovom slučaju nije, što i sam tužilac priznaje i da je tuženi djelimično ispunio svoju obavezu; da tužilac nije dokazao da je tuženi kriv za

neispunjenje obaveze, niti je u činjeničnim navodima tužbe ukazao na krivicu tuženog zbog neispunjenja, a da do neispunjenja može doći i zbog drugih razloga koji se ne mogu pripisati krivici tuženog (u slučaju nemogućnosti ispunjenja), u kom slučaju i nema odgovornosti, ali da na tim činjenicama nije zasnovan tužbeni zahtjev; da se ne mogu prihvatiti osnovanim navodi žalbe u dijelu u kome tužilac odstupa od sadržine tužbenog zahtjeva koji je egzistirao tokom postupka i koji u žalbi kvalifikuje kao zahtjev za naknadu štete, jer da bez utvrđivanja krivice za raskid i uzročne veze između štete i propusta druge ugovorne strane, nije moguće konstituisati odgovornost tuženog po tom osnovu, pa da je zbog toga i pravilnost utvrđivanja visine tužbenog zahtjeva nepotrebno cijeniti u pogledu činjenica koliko je tuženi platio na ime avansa, koliko je ostao dužan po istom osnovu, a koliko po osnovu naknade u iznosu od 0,3 USD po potrošaču u toku 12 mjeseci od završenog i instalisanog softvera koja obaveza nije ni dospjela, koliko su iznosile kamate i slično; da je u takvoj situaciji prvostepeni sud pravilno primijenio odredbu člana 132. ZOO, jer da zahtijeva za vraćanje datog, kao ni zahtijeva za naknadu štete nije bilo. Imajući u vidu osnovno pravilo parničnog postupka koje se zasniva na dispozitivnom načelu koje se odražava kako u pogledu određivanja sadržine tužbenog zahtjeva, tako i u pogledu procesnih ovlašćenja da stranka predloži i izvede dokaze u pravcu dokazivanja činjenica na kojima temelji zahtjev, da je prvostepeni sud raspravljao o zahtjevu tužioca onako kako je postavljen i na osnovu utvrđenih činjenica, pravilno zaključio da osnovanost zahtjeva ne proizlazi ni iz jedne materijalnopravne norme, te da nemaju osnova navodi žalbe o pogrešnoj primjeni odredbi članova 134. i 128. ZOO iz razloga datih u obrazloženju pobijane presude. Međutim, nalazi da je žalba na odluku o troškovima postupka djelimično osnovana, jer da je sud nepravilno odlučio o troškovima postupka, zbog čega je istu u tom dijelu preinačio, primjenom članova 235. stav 3. i 386. ZPP, sve kao u izreci pobijane presude.

Drugostepena presuda je pravilna i zakonita.

Iz stanja predmetnog spisa proizlazi da su stranke bile u međusobnom poslovnom odnosu na temelju Ugovora zaključenog 1999. godine, koji ima karakter ugovora o djelu propisanog članom 600. ZOO. Tužilac postavljenim zahtjevom u tužbi i konačno u podnesku od 24. januara 2014. godine, traži njegovo ispunjenje. Zahtjev se odnosi na član 4.1. Ugovora, kojim je ugovorena obaveza tuženog da za poslove iz predmeta Ugovora, tužiocu u obliku avansa isplati iznos od 6 USD po potrošaču, u roku od 15 dana po potpisivanju ugovora, te na član 4.2. ugovora, prema kojem je tuženi imao obavezu da plaća mjesečnu naknadu u iznosu od 0,3 USD po potrošaču, u toku od 12 mjeseci od završenog i instalisanog softvera.

Nije sporno da je ugovor raskinut, tako što je tužilac dostavio tuženom pismeni akt broj: 527/06 od 13. oktobra 2006. godine, pod nazivom "Obavijest o raskidu ugovora", kojim je obavijestio tuženog da raskida ugovor, u smislu člana 124. i 127. ZOO, zbog neispunjenja obaveza iz ugovora i da je tuženi pisanim aktom br. 02-519-10/06 od 06. novembra 2006. godine, obavijestio tužioca da je saglasan sa raskidom ugovora; da u periodu dok je ugovor bio na snazi nijedna ugovorna strana nije u cjelosti ispunila svoje obaveze, da je tužilac samo djelimično ispunio svoje ugovorene obaveze, tako što je instalisao pojedine dijelove softvera samo u dva elektrodistributivna preduzeća tuženog, da je tuženi platio tužiocu dio avansa u iznosu od 1.846.026,24 USD na ime ispunjenja obaveze iz člana 4.1. Ugovora, da nije vršio plaćanja po osnovu člana 4.2. istog ugovora.

Tužilac u reviziji navodi da ne spori da je 13. oktobra 2006. godine ugovor raskinut, ali da smatra da su sudovi nepravilno tumačili institut prekida postupka navodeći u obrazloženju svojih odluka da je 2006. godine otpao pravni osnov za ispunjenje ugovora. Ističe da je pogrešan stav sudova da je pravo tužioca za ispunjenje ugovora postojalo samo do momenta raskida ugovora, do 2006. godine, s obzirom da je tužba podnesena 2002. godine i da je prekid postupka trajao od 19. februara 2003. godine do 30. januara 2014. godine, pa da izjava o raskidu ugovora koja je data u periodu trajanja prekida postupka, nije proizvodila pravno dejstvo i da ono što su stranke imale pravo tražiti do 13. oktobra 2006. godine, da su to isto pravo imale i od dana 30. januara 2014. godine, jer da im je prekid postupka to omogućio, a da su sudovi pogrešno sudili nagađajući da li je predmet postupka ispunjenje ugovora ili naknada štete, te da se postavlja opravdano pitanje u čemu je razlika.

Odredbom člana 380. stav 3. ZPP na koju se revizija poziva, propisano je da parnične radnje koje je stranka preduzela dok traje prekid postupka, nemaju prema drugoj stranci nikakav pravni učinak. Njihov učinak počinje tek nakon što postupak bude nastavljen.

Protivno revizionim navodima, pravilan je stav pobijane presude da izjava o raskidu ugovora od 2006. godine, nije parnična radnja stranke preduzeta kod suda i da zbog toga nema mjesta primjeni pravila o pravnim učincima prekida postupka, na način kako tužilac tvrdi da se pravne posljedice u odnosu na raskid ugovora ostvaruju nakon donošenja rješenja o nastavku postupka. Postupak je prekinut zbog vođenja istrage protiv osumnjičenih odgovornih lica tuženog, radi krivičnog djela zaključenja štetnog ugovora iz člana 255. stav 2. Krivičnog zakonika Republike Srpske. Međutim, data izjava o raskidu ugovora izraz je volje ugovorne strane, ista ne zavisi od daljeg toka i ishoda sudskog postupka, pa je ispravan stav suda da se institut prekida postupka ne može primijeniti u pogledu dejstva izjave tužioca o raskidu ugovora date tuženom van suda, u periodu trajanja prekida postupka.

U odredbi člana 132. ZOO, sadržano je pravilo o pravnim posljedicama raskida ugovora zbog neizvršenja. Raskidanjem ugovora obje strane se oslobađaju svojih ugovornih obaveza, pa nijedna ne može tražiti ispunjenje, jer za to više nema osnova, nema ugovora. Pored povraćaja u pređašnje stanje i naknade za koristi koje je u međuvremenu stranka imala od onoga što je dužna vratiti, raskidom ugovora pokreće se i pitanje naknade štete koju stranka trpi usljed neispunjenja ugovora. Prema članu 262. stav 2. ZOO, kad dužnik ne ispuni obavezu ili zadocni sa njenim ispunjenjem, povjerilac ima pravo zahtijevati i naknadu štete koju je usljed toga pretrpio. Navedenu odredbu treba povezati sa članom 124. ZOO, prema kojoj kada jedna strana u dvostrano obaveznom ugovoru ne ispuni svoju dospjelu obavezu, druga strana može da se opredijeli za jedno od prava koja joj zakon stavlja na raspolaganje i to su u pravilu dva prava: pravo na ispunjenje ugovora i pravo na raskid ugovora, uz mogućnost zahtijevanja naknade štete, u prvom slučaju radi zadocnjenja, a u drugom radi neizvršenja obaveze.

Naknada štete zbog raskida ugovora treba da drugu stranu postavi u onaj materijalni položaj u kome bi ona bila da je ugovor uredno izvršen. Međutim, naknada štete zbog neizvršenja se ne može shvatiti kao ispunjenje ugovora u drugoj formi. Naknada štete se javlja kao posljedica neizvršenja ugovora, odnosno kao sankcija zbog neizvršenja obaveze, te kao takva ima da zadovolji cilj koji se ne poklapa u potpunosti

sa ciljem koji se postiže izvršenjem ugovora. To znači, da naknada štete zbog neizvršenja obaveze ne pruža povjeriocu potpuno zadovoljenje koje bi on imao da je ugovor izvršen onako kako je bilo ugovoreno. Stranke zaključuju ugovore da bi ih izvršile, a ne da bi stekle pravo na naknadu štete usljed njihovog neizvršenja. Naknada štete je samo imovinska sankcija koja se javlja kao posljedica skrivljenog neizvršenja obaveze. Strana koja nije kriva ima pravo na naknadu štete, a sama činjenica da je ugovor raskinut, ne znači postojanje obaveze druge strane da štetu nadoknadi. Za pravo tužioca da traži i naknadu štete, odlučno je da li je do raskida ugovora došlo isključivom krivicom tuženog, odnosno da li je do štete došlo bez krivice tužioca.

Kada se imaju u vidu odlučne činjenice koje su sudovi utvrdili: da nijedna strana prije raskida ugovora nije ispunila svoje ugovorene obaveze koje su bile međusobno uslovljene, da je tužilac 2006. godine, raskinuo ugovor iz razloga što ni sam nije mogao ispuniti svoje obaveze na ugovoreni način, a koje je prestao ispunjavati 2001. godine, da tokom postupka nije argumentovano osporio dokaze tuženog na osnovu kojih je utvrđeno da je tužilac instalisao samo pojedine dijelove softvera u dva elektrodistributivna preduzeća tuženog, da nije imao potrebne licence za korištenje softverskih alata i baze podataka kojima je rađena realizacija PIS, da nije implementirao PIS po ugovoru, niti po aneksima koji su bili predviđeni ugovorom, koji nisu ni zaključeni, da isporučeni i instalisani dijelovi PIS koji su stavljeni u eksploataciju nisu testirani, niti je izvršen njihov tehnički prijem i ostalo, pravilnim se ukazuje zaključak sudova da je tuženi imao pravo da u takvoj situaciji, braneći se materijalnim prigovorima neispunjenja, uskrati dalje ispunjenje svoje obaveze i da postojanje prava tužioca čiju zaštitu u ovoj parnici traži ne proizlazi ni iz jedne odredbe zakona.

Kao što je naprijed rečeno, jedan od načina prestanka punovažnog ugovora je raskid ugovora zbog neispunjenja, usljed neispunjenja obaveze jedne strane, a druga strana koja je spremna da svoju obavezu uredno ispuni ili je već uredno ispunila ima pravo da traži ispunjenje ili raskid ugovora, uz pravo na naknadu štete. U konkretnom slučaju, tužilac kao strana koja nije u cjelosti ispunila svoju obavezu, izvršio je izbor na način da je raskinuo ugovor, što je tuženi koji je djelimično ispunio svoju obavezu prihvatio, pa je ugovor vansudski raskinut. U tužbi je tužilac naveo da je sa tuženim zaključio ugovor, da tuženi nije isplatio dvije svoje bitne obaveze iz ugovora, da nije u cjelini isplatio obavezu avansa, iako se na to obavezao ugovorom da će učiniti u roku od 15 dana od dana potpisivanja ugovora, te da nije izvršio obavezu da tužiocu plati naknadu u iznosu od 0,3 USD po potrošaču neprekidno 12 mjeseci od dana zaključenja ugovora, a da je ugovoreno da će se po okončanju implementacije PIS i po tehničkom prijemu, izvršiti konačni obračun, te da zbog toga što nije izvršio svoje obaveze iz ugovora duguje i obračunatu zakonsku zateznu kamatu. Proizlazi da u tužbi nije naveo činjenice iz kojih bi proizlazila odštetna odgovornost tuženog za naknadu štete, niti je zahtjevom tražio naknadu štete zbog neispunjenja krivicom tuženog, nego da je tražio ispunjenje raskinutog ugovora. Suprotno navodima revizije, sudovi su u skladu sa članom 2. ZPP, sudili u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku. Bez značaja su navodi da je tužilac jasno u zahtjevu naveo štetne radnje tuženog, koji nije u cjelosti izvršio uplate na koje se obavezao ugovorom, a da je one koje je platio izvršio po isteku roka od 15 dana, što je tužioca onemogućilo da izvrši ugovor, pa da je zbog toga pretrpio štetu, kao što ne stoji navod da se sudovi nisu bavili suštinom spora. Iako se tužilac tokom postupka pozivao na pravni osnov naknade štete, što i u reviziji ističe pozivajući se na član 154. ZOO, pravni osnov na koji se poziva ne obavezuje sud, s obzirom da sud nije vezan za pravni osnov tužbenog zahtjeva, nego za činjenice na kojima tužilac

zasniva zahtjev. Kako tužilac traži ispunjenje ugovora koji je prestao, pobijana presuda kojom je odbijen zahtjev za isplatu po ugovoru neplaćenog avansa, naknade i obračunate kamate od dospelosti prema ugovoru do obračuna kamate, zasnovana je na pravilnoj primjeni procesnog i materijalnog prava. Pored toga, tužiocu kao strani koja nije ispunila svoju obavezu, saglasno članu 124. ZOO, ne pripada pravo na naknadu štete zbog neispunjenja.

Bez značaja su za pravilnost pobijane presude i revizioni navodi da ugovarači prilikom raskidanja ugovora nisu regulisali obaveze do tada ispunjenog dijela ugovora i da tužilac ima pravo na naknadu štete koju je pretrpio radi toga što tuženi nije ispunio svoje obaveze propisane ugovorom, a da je tužilac bar 90% svojih obaveza iz ugovora ispunio.

U slučaju kada su obje stranke djelimično izvršile svoje obaveze, nastaje pitanje kako raskid djeluje na već izvršene obaveze. Raskid u pravilu djeluje retroaktivno, što znači da dolazi do restitucije, jer svaka stranka treba da vrati drugoj ono što je od nje primila, postavljajući se u situaciju kao da između njih nikada nije bio zaključen ugovor. Uzajamno vraćanje se vrši u pravilu istovremeno, onako kako se dvostrano obavezan ugovor izvršava, ako je to moguće, a ako nije, onda u novcu. Ovo ne treba miješati sa naknadom štete, jer suma novca koja se dobija kao naknada štete i suma novca kojom se izražava protuvrijednost za primljenu stvar, mogu se kumulirati. U pogledu naknade na koju bi eventualno imao pravo prema članu 132. ZOO, u pogledu izvršenih radova koji nisu plaćeni, koja nije naknada štete, tužilac naknadu za izvršene, a neplaćene radove nije pominjao u tužbi, niti je takav zahtjev postavio, zbog čega o takvom zahtjevu sudovi nisu odlučivali.

Ostali navodi revizije ne utiču na drugačiju odluku suda, jer su već isticani i u žalbenom postupku, pa kako je ovaj sud prihvatio razloge date u pobijanoj drugostepenoj presudi, to ih posebno ne obrazlaže.

Na osnovu člana 248. ZPP, odlučeno je kao u izreci.

Predsjednik vijeća
Biljana Tomić

Za tačnost opravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podraščić